

**Nikola Francová, Architektura a urbanismus města Čáslavi v letech 1848-1958.
Ústav historických věd FF Univerzity Pardubice, 2023.**

Předložená práce se věnuje stavební kultuře města Čáslavi v rozmezí od druhé poloviny devatenáctého století až do sklonku padesátých let dvacátého století. Na základě studia starší i novější regionální literatury (vodítkem pro vypsání dějepřehledu města byly autorce především starší práce historika Augusta Sedláčka, místního středoškolského učitele, archeologa, muzejníka a neúnavného popularizátora dějin města Klimenta Čermáka, pojednání Jana Spáčila, bedekr od Jana Škrdleho a nedávný historický souhrn proměn Čáslavi z pera Drahomíry Novákové), rešerší vícedílné Pamětní knihy města Čáslavi, schraňované v Městském muzeu, a dobového lokálního tisku (Vlastivědného sborníku Podoubraví) se zpracovatelka pokusila – a nutno předeslat, že se jí to v úhrnu solidně podařilo – podat plastický obraz architektonického a urbanistického vývoje města od vlny historismů devatenáctého století přes secesi a modernu, meziválečný purismus, konstruktivismus a funkcionalismus až po realizace bytových komplexů ve stylu tzv. sorely /Jeníkovské sídliště/ z časů socialistické éry v padesátých letech minulého století.

V úvodních kapitolách své práce autorka načrtává historický a hospodářský vývoj města a politické okolnosti, které stavební proměny Čáslavi ve sledovaném období doprovázely. V další stručné kapitole se věnuje nastínění urbanistického vývoje města. Vlastní jádro práce tvoří však až kapitoly 5 až 10, rozprostřené na stranách 16-51. Autorka je uvozuje dvoustránkovou črtou, obsahující přehled architektonických stylů na přelomu devatenáctého a dvacátého století; v kontextu dalšího podání snad až zbytečnou. Ve zmíněném korpusu stěžejních kapitol práce Nikola Francová zevrubně sledovala okolnosti výstavby a restaurací církevních staveb /evangelický chrám, kostel sv. Petra a Pavla, synagoga, Husův sbor), veřejných budov (školy, finanční ústavy, muzeum, Dusíkovo divadlo, sokolovna, okresní nemocnice a sídla další okresních úřadů a institucí), a taktéž výrazných příkladů privátní zástavby, řadové i vilové, vyrůstající v nově budovaných čtvrtích kolem historického jádra města. Stranou pozornosti Nikoloy Francové nezůstalo ani několik pomníkových realizací, které ve městě, proslulém a v širším povědomí zájemců o českou starší historii zakotveném událostí z roku 1910, kdy byly v dutině pod věží kostela sv. Petra a Pavla nalezeny kosterní ostatky a calva, připisované husitskému vojevůdci Janu Žižkovi z Trocnova v roce 1910, vzbudili ve své době čilou veřejnou debatu. V rámci zřizovaných pomníků je, resp. byl unikátem pomník, zbudovaný v roce 1925 francouzskému maršálu Ferdinandu Fochemu, veliteli spojeneckých vojsk z bojišť Velké války a pluku, jehož součástí byli i čeští a slovenští legionáři. Pomník se bohužel nezachoval, byl stržen za německé okupace ve čtyřicátých letech.

Vedle realizací známějších architektů (z Vídně pocházejícího projektanta synagogy Wilhelma Stiassnyho, angažmá architekta Kamila Hilberta při restauraci čáslavského děkanského chrámu, prací místního rodáka architekta Bohumíra Kozáka nebo architekta Emila Jecha ad.) text záslužně sleduje a zmiňuje také činnost „menších“ místních a v regionu etablovaných projektantů a stavebních firem (zvláště významné místo svými četnými aktivitami zaujímají místní stavitel Antonín Chramosta a kolínský stavitel Čeněk Kříčka).

Za nesporný klad práce lze považovat pisatelčinu snahu o vykreslení lokálního politického, spolkového a společensko-sociálního pozadí jednotlivých stavebních a pomníkových realizací. Pojednání o jednotlivých veřejných stavbách tím nepůsobí, jako by budovy vznikaly ve společenském vakuu; snad vyjma pasáží o obytné zástavbě na s. 30-32, kde autorka zbytečně ulpívá na zevrubných popisech domovních průčelí namísto jejich stručnější stylové charakterizaci.

Nikole Francové se s využitím relevantních odborných a lokálně historicko-topografických zdrojů podařilo zpracovat kvalitní přehled stavebních proměn města Čáslavi ve sledovaném období. O některých realizacích by se čtenář práce jistě rád dozvěděl více, např. o pozadí výstavby čáslavské synagogy, resp. jakými cestami se k autorství jejího projektu dostal vídeňský stavební rada Stiassny, dále o vzniku Jeníkovského sídliště a o tom, kdo byl pod jeho projektem autorsky podepsán... Daná místa tak zůstávají výzvou pro budoucí badatele. Uspokojujícím způsobem se autorka vyrovnala se shrnutím problematiky v závěru práce. Nutno je pochválit kvalitně vybranou a zpracovanou obrazovou přílohu práce.

Dobrou informační hodnotu práce je zřídka narušují občasné překlepy, hrubky (např. na s. 54) či stylistické neobratnosti.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její hodnocení známkou B či C, s přihlédnutím k úrovni obhajoby a rozpravy.

V Pardubicích 24. srpna 2023

doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.